

Enighet om elmarkedspakken – oversikt over kompromisstekster i omstridte spørsmål

Omkring to år etter at Clean Energy Package ble lagt frem av Kommisjonen i november 2016, kom Rådet og Parlamentet til enighet om de to siste lovtekstene, elmarkedsforordningen og -direktivet, rett før jul 2018. Under gis en kort oppsummering av utfallet for noen av de mest omstridte forslagene og hvordan de siste kompromisstekstene endte opp.

Regulerte sluttbrukerpriser

I forslaget til elmarkedsdirektiv foreslo Kommisjonen at det skulle knesettes som et grunnleggende prinsipp at kraftleverandører fritt skal kunne sette sine sluttbrukerpriser. Bakgrunnen for forslaget var at det fortsatt er avvik fra dette prinsippet i mange av EUs medlemsland og at man observerte en økende grad av prisregulering. Kommisjonen foreslo at det kun skulle gis unntak fra hovedregelen for energifattige og utsatte kundegrupper i en overgangsperiode på 5 år. Etter dette skulle regulerte priser kun være tillatt dersom det skulle vise seg absolutt nødvendig.

Kompromisset som Rådet og Parlamentet er blitt enige om, innebærer en betydelig utvanning av kommisjonens forslag. Det vil fortsatt bli tillatt med regulerte priser for sårbare kundegrupper og energifattige husholdninger, dog dersom en del kriterier er oppfylt. I tillegg kan medlemslandene i en overgangsfase benytte regulerte sluttbrukerpriser også for øvrige husholdninger og «micro-enterprises».

Kravene for å tillate prisregulering er blant annet at sluttbrukerprisen er høyere enn den underliggende kostnaden og at sluttbrukerne har full mulighet til å skifte til og er godt informert om markedsbaserte kontrakter.

Overgangsfasen skal gi medlemslandene mulighet til å legge til rette for effektiv konkurranse mellom kraftleverandører og dermed et effektivt sluttbrukermarked på sikt. I kompromissteksten er det ikke fastsatt en endelig sluttdato for denne overgangsfasen, men i 2022 og 2025 skal medlemsstatene rapportere hvor langt de er kommet med å implementere markedsbaserte sluttbrukerpriser.

Det åpnes for at Kommisjonen ved utgangen av 2025 skal kunne foreslå en sluttdato for regulerte sluttbrukerpriser.

Kapasitetsmekanismer og vurdering av ressurstilstrekkelighet

I henhold til Kommisjonens forslag skulle alle medlemsland utarbeide planer for ressurstilstrekkelighet etter en metodikk utarbeidet av ENTSOE/ACER. Bakgrunnen for forslaget var manglende transparens og forskjeller i metoden for beregning av kapasitetsmarginer i medlemsland, og fare for at nasjonale kapasitetsmekanismer kunne innrettes slik at de begunstiger nasjonale produsenter og hindrer handel over landegrensene. Videre foreslo Kommisjonen at det ved utfordringer knyttet til ressurstilstrekkelighet i et medlemsland, skulle landet ha plikt til å vurdere og foreslå endringer i markedsdesign og/eller reguleringer som kunne avbøte utfordringene. Videre skulle medlemsstater ikke kunne innføre kapasitetsmekanismer med mindre det var avdekket behov for slike gjennom en vurdering av ressurstilstrekkelighet på europeisk nivå.

Kommisjonen foreslo videre et regelverk for utforming av kapasitetsmekanismer, herunder at eksisterende kraftverk med utslipp over 550gCO₂/kWh ikke skulle kunne delta i kapasitetsmekanismer fra og med fem år etter lovforslagets ikrafttredelse. Det samme skulle gjelde for nye kraftverk der endelig investeringsbeslutning var tatt etter lovens ikrafttredelse. Bakgrunnen for forslaget var frykt for at innføring av nasjonale kapasitetsmekanismer ville fungere som en støtteordning og hindre nedlegging av de mest CO₂-intensive kraftverkene i Europa og dermed forsinke klimadrevet omstilling.

I henhold til kompromissteksten er Parlamentet og Rådet enige i at kapasitetsmekanismer skal sees som en siste utvei, dersom tiltak for å fjerne regulatoriske og markedsmessige barrierer ikke er tilstrekkelig. Videre skal innføring av strategiske reserver vurderes før man innfører andre typer kapasitetsmekanismer. De slår også fast at alle kapasitetsmekanismer skal være å betrakte som midlertidige, ikke være mer omfattende enn nødvendig og utformes slik at de markedsvridninger minimeres.

Kravet om maksimalt utslipp på 550 gCO₂/kWh ble opprettholdt, men en del øvrige endringer ble gjort:

- Utslippene skal bare beregnes ut fra den fossile andelen av energibærerne som forbrennes i kraftverket.
- Kraftverk unntas også fra kravet hvis de har under 350 kgCO₂/kW i samlede årlige utslipp. Kraftverk som har høye enhetsutslipp, men som brukes sjelden, kan dermed få kapasitetsbetaling.
- Kravet er bare gjeldende for nye kraftverk fra loven trer i kraft og for eksisterende kraftverk fra 1. juli 2025.
- Unntak gis for kraftverk som har fått støtte gjennom kapasitetsmekanismer før utgangen av 2019.

Prisområder

I sitt forslag la Kommissjonen opp til at prissoner skulle defineres av langsiktige strukturelle flaskehals og at dagens prissoner skulle gjennomgås og vurderes i tråd med ovennevnte prinsipp. Kommissjonen skulle ha den endelige beslutningsretten når det gjaldt endringer i prissoneinndelingen. Bakgrunnen var at prissoner i markedet i stor grad følger nasjonale grenser og ikke reflekterer eller gir incentiver til investeringer for å fjerne faktiske flaskehals i nettet.

Kompromissteksten innebærer at medlemslandene får større kontroll over fastsettelsen av prissoner. Strukturelle flaskehals innad i en prissone kan tolereres såfremt medlemslandene lager handlingsplaner for å løse flaskehalsproblematikken på sikt.

Beslutninger knyttet til definisjon av prissoner skal kun tas til Kommissjonen dersom de berørte medlemslandene ikke kommer til enighet seg imellom, eller det viser seg at det ikke er mulig å etablere en handlingsplan for å realisere de nødvendige forbedringene som er nødvendige.

Det blir tillatt å ha langsiktige, strukturelle flaskehals internt i et prisområde så lenge disse ikke fører til en kapasitetsutnyttelse på under 70 prosent mellom prissoner, eller dersom flaskehalsene ikke har stor betydning for tilgrensende land. Forordningen fastslår at prissoneinndelingen skal revideres hvert tredje år.

Kapasitetstildeling

Kommissjonen fremmet et forslag til regelverk for kapasitetstildeling på mellomlandsforbindelser for å motvirke at systemoperatørene begrenser handelskapasiteten for å avhjelpe flaskehalsproble-

matikk i eget nett. Forslaget innebar at systemoperatørene skulle benytte mothandel for å maksimere tilgjengelig utvekslingskapasitet mellom prissoner. Unntak skulle kun gis i tilfeller hvor det kunne vises at mothandel ikke ville være samfunnsøkonomisk effektivt på EU-nivå. Bakgrunnen var data som viste at eksisterende mellomlandsforbindelser var sterkt underutnyttet i flere europeiske markeder.

I kompromissteksten erstattes det generelle prinsippet med et krav om at minimum 70 prosent av kapasiteten mellom prissoner må gjøres tilgjengelig for handel. De regionale koordineringssentrene (RCC) får ansvar for å beregne kapasiteten, vurdere gjennomførbarhet, koordinere reduksjon i overføringskapasitet der det er nødvendig, samt å rapportere til ACER hver tredje måned om overholdelse av de pålagte kravene.

Bruk av flaskehalsinntekter

I Kommissjonens forslag var det lagt opp til at flaskehalsinntekter kun skulle kunne brukes til enten:

- Å sikre tilgjengelig kapasitet på den aktuelle kraftledningen.
- Vedlikehold eller økning av kraftutvekslingskapasitet gjennom nettinvesteringer.

Dersom flaskehalsinntektene ikke effektivt kan brukes på et av disse to tiltakene, skulle de settes til side til senere. Bakgrunnen var for lave investeringer i mellomlandskapasitet i forhold til målet og å stimulere til raskere utbygging av overføringskapasiteten.

I den endelige kompromissteksten er kravet om bruk av flaskehalsinntekter modifisert ved at det nå står at inntektene skal *prioriteres* brukt på a) – b). Dersom a) – b) er tilfredsstillende oppfylt, kan inntektene brukes til å redusere nettariffene for innenlandske nettkunder.

Regional Operational Centers

Kommissjonens foreslo at eksisterende Regional Security Coordinators (RSC) skulle erstattes med Regional Operational Centers (ROC). RSCer har en i hovedsak rådgivende rolle overfor nasjonale TSOer i regionale spørsmål, men ROCer skulle få beslutningsmyndighet i enkelte regionale spørsmål, blant annet knyttet til handelskapasitet og driftssikkerhet. Bakgrunnen var at dagens frivillige koordinering mellom nasjonale TSOer anses som utilstrekkelig for å få til raskere harmonisering av markedsregler og dermed mer effektiv handel.

I kompromissteksten er ROCer byttet ut med Regional Coordination Centers (RCCer) som skal komplettere TSOene. TSOene skal fortsatt være ansvarlig for kraftflyten i nettet og for å sikre et effektivt, trygt og stabilt kraftsystem. Hvilke områder og TSOer hver RCC skal dekke, skal foreslås av ENTSO-E til ACER. RCCenes oppgaver dreier seg i stor grad om koordinering, støtte og regionale planoppgaver, med rom for at TSOer og EU-institusjoner kan be om assistanse og støtte på en rekke punkter.